

Valtioneuvoston päätös strategisen tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä vuodelle 2026

Strategista tutkimusta rahoitetaan momentilta 29.40.54. (Strateginen tutkimusrahoitus) eduskunnassa päätettävän vuoden 2026 myöntövaltuuden mukaisesti. Myöntövaltuudeksi vuodelle 2026 on esitetty 49,6 miljoonaa euroa. Strategisen tutkimuksen myöntövaltuutta ja määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston päättämien teema-alueiden ja painopisteiden mukaisesti strategiseen tutkimukseen. Strategisella tutkimuksella tarkoitetaan pitkäjänteistä, ongelma-keskeistä ja tieteellisesti korkeatasoista yhteiskuntapolitiikkaa ja yhteiskunnan toimintojen kehittämistä palvelevaa tutkimusta, jonka tarkoituksena on löytää ratkaisuja merkittäviin yhteiskunnan haasteisiin ja ongelmiin.

Saatuana strategisen tutkimuksen neuvoston aloitteen valtioneuvosto on päättänyt Suomen Akatemiasta annetun lain 5b §:n nojalla strategisen tutkimuksen teema-alueista ja painopisteistä vuodelle 2026.

Teema-alueet ovat:

1. Arktinen alue murroksessa
2. Mielen kansanterveys

Läpileikkaava painopiste on: Suomi globaalina suunnannäyttäjänä

Arktinen alue murroksessa -teemassa tarkastellaan arktisella alueella ilmastonmuutoksen, geopoliittisten jännitteiden ja taloudellisten intressien vuoksi käynnissä olevaa monitasoista murrosta. Suomen kannalta on keskeistä ymmärtää, kuinka nämä perustavanlaatuiset muutokset vaikuttavat alueen ihmisiin, elinkeinoihin, luontoon ja turvallisuuteen.

Arktisen alueen muuta maapalloa nopeampi lämpeneminen tekee siitä erityisen alttiin ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Samaan aikaan sotilaallinen, turvallisuuspoliittinen ja taloudellinen kiinnostus arktista aluetta kohtaan kasvaa. Nämä muutokset tuovat esiin useita merkittäviä kysymyksiä liittyen luonnon tasapainoon sekä sosiokulttuuriseen ja taloudelliseen kestävyys. Miten edistää arktisen luonnon ja luonnonvarojen kestävä käyttöä? Kuinka tukea eri näkökulmien huomiointia arktista aluetta koskevassa päätöksenteossa? Kuinka Suomi voi tulevaisuudessa vaikuttaa arktisena asiantuntijana ja arktisten kysymysten globaalina suunnannäyttäjänä?

Teeman tavoitteena on kehittää suomalaista arktisen alueen osaamista monitieteisen ja tieteidenvälisen tutkimuksen keinoin sekä vahvistaa Suomen valmiuksia varautua ja vaikuttaa arktisen alueen muutoksiin. Maantieteellisenä painopisteenä voi olla joko Suomen pohjoiset alueet tai tutkimuksessa voidaan tarkastella koko Suomea arktisena maana. Tutkimuksessa voidaan esimerkiksi paneutua siihen, miten yhteensovittaa luonnon, elinkeinoelämän ja väestön erilaiset näkökulmat kestävästi ja oikeudenmukaisesti. Yksittäisissä hankkeissa voidaan tarkastella, miten teknologiat, palvelut tai innovaatiot parhaiten tukevat luonnon

monimuotoisuuden säilyttämistä, murrokseen sopeutumista tai toimivan infrastruktuurin rakentamista. Keskeisiä kysymyksiä ovat esimerkiksi, kuinka arktinen murros vaikuttaa huoltovarmuuteen ja turvallisuuteen, esimerkiksi logistiikkaan, energiaturvallisuuteen tai suurvaltojen ja sotilaallisten liittoutumien rooliin arktisella alueella. Arktisen alueen muutosten tarkastelussa Suomen kansainvälinen asema ja rooli ovat myös merkittäviä näkökulmia.

Tieteenalarajat ylittävä ja vuorovaikutteinen lähestymistapa sekä yhteistyö eri sidosryhmien kanssa ovat oleellisia keinoja, kun edistetään arktisen alueen kehitystä oikeudenmukaisuutta ja osallisuutta vahvistaen. Arktisen alueen murros koskettaa mitä keskeisimmin alueen väestöä ja elinoloja. Saamelaisilla on alueen alkuperäiskansana erityisasema. Siksi tutkimusasetelmasta riippuen saamelaisten näkökulma muutoksiin on tärkeä elementti tutkittaessa arktisen alueen murrosta eettisellä ja vastuullisella tavalla.

Mielen kansanterveys -teema keskittyy hyvän mielen terveyden rakentamiseen ja sen edistämiseen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tavoitteena on vahvistaa väestön mielen terveyttä ja ehkäistä mielen terveysongelmien syntyä. Mielen terveys rakentuu läpi elämän, kaikkialla ja se koskettaa meistä jokaista. Hyvä mielen terveys on tärkeää yksilöille, lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Sillä on myös oleellinen kansantaloudellinen merkitys.

Yhteiskunnan yksilökeskeisyys, epävarmuus ja teknologisen murroksen aiheuttama kuormitus sekä eri elämänalueita koskevien vaatimusten kasvu haastavat mielen hyvinvointia. Toisaalta digitaalisuus voi myös tarjota uusia ratkaisuja ja avun muotoja. Teemassa tavoitellaan innovatiivisia ratkaisuja, joissa Suomi voi toimia kansainvälisenä edelläkävijänä mielen terveyden edistämässä. Miten kohdistaa yhteiskunnallisia resursseja viisaasti? Miten valita mahdollisimman vaikuttavia ja kauaskantoisia toimenpiteitä mielen hyvinvoinnin tueksi?

Teemassa rakennetaan monitieteistä ja tieteidenvälistä ymmärrystä mielen terveyden syy-seuraussuhteista erityisesti hyvinvoinnin vahvistamisen näkökulmasta. Kansanterveyden kannalta on tärkeää ymmärtää mielen terveyden biologisia, psykologisia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia juurisyitä. Yksittäisissä tutkimushankkeissa voidaan keskittyä esimerkiksi väestöryhmien, sukupolvien, kulttuurien ja sosiaalisten normien eroihin tai ylisukupolvisiin vaikutuksiin. Mahdollisia tutkimusaiheita ovat työelämän, elin- ja kasvu ympäristön sekä digitaalisuuden vaikutukset mielen terveyteen sekä esimerkiksi mielen terveyden ylläpitäminen kriisitilanteissa. Lisäksi voidaan tutkia yhteisöllisyyden, osallisuuden tai elintapojen merkitystä hyvän mielen terveyden rakentumisessa. Yhteiskunnan strategisten valintojen tueksi tarvitaan tietoa mielen terveyden kustannuksista ja vaikutuksista palvelujärjestelmään sekä hoidon ja palveluiden saatavuudesta niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla.

Teemassa tehtävässä tutkimuksessa keskeisiä ovat edistävät, ennaltaehkäisevät, kustannustehokkaat ja Oihmislähtöiset ratkaisut. Yhteiskehittämällä palveluita yhdessä käyttäjien ja tuottajien kanssa on mahdollista luoda entistä toimivampia yhteiskunnallisia rakenteita ja toimintatapoja sekä uusia mahdollisuuksia elinkeinoelämälle. Tutkimusasetelmissa on hyvä huomioida myös vaikeammin saavutettavien ryhmien näkökulmat. Kansainvälinen vertailu voi tarjota tärkeitä näkökulmia teemaan liittyvien kysymysten tarkasteluun.

Läpileikkaavana painopisteenä vuoden 2026 strategisen tutkimuksen ohjelmissa on **Suomi globaalina suunnannäyttäjänä**. Tutkimuksella on oleellista tavoitella uusia, skaalautuvia ratkaisuja ja toimintatapoja,

jotka rakentavat kansainvälisesti vaikuttavaa asiantuntijuutta ja osaamista. Yksittäisissä hankkeissa edelläkävijyyttä tulee lähestyä valitun aiheen näkökulmasta.

Pääministerin sijainen,
Sosiaaliturvaministeri

Sanni Grahn-Laasonen

Osastopäällikkö

Harri Martikainen